

DALOK ÉS FORDÍTÁSI LEHETŐSÉGEIK

PETŐFI S. JÁNOS

1. Dalok fordításakor az alapvető problémát az jelenti, hogy a fordítónak úgy kell megpróbálnia a dalszöveg egyik nyelvről egy másikra való áttételét, hogy a 'nyelvi tartalmi hűség' optimális biztosítása mellett, ne vétson a 'zenei formai (ritmikai, melodikai) hűség' ellen. Ez olykor csaknem megoldhatatlan feladatot jelent, vagy a megoldás olyan 'transzpozíció', amely a nyelvi tartalmi hűséget 'feláldozza' a zenei formai hűség maximális biztosítása érdekében.

2.1. Ilyen megoldásra érdekes példa Luigi Cherubini *Il cor* [= *A szív*] című háromszólamú kánonjának (lásd Figura 0.) KERÉNYI GYÖRGY által *Körtánc* címmel létrehozott transzpozíciója (lásd Figura 1.) – Olyan szakszavak használatának, mint a „Figura” az a magyarázata, hogy ezeket az ’illusztrációkat’ egy ANDREA GARBUGLIÁVAL közösen írt olasz nyelvű tanulmányból vettem át. (Meghagyva bennük egy-két – nem értelemzavaró – hibát is.)

[illegible]

Figura 0.

2.2. Az *Il cor* nyelvi tartalmi és zenei formái hűséget egyidejűleg megőrizni akaró fordítása problémáinak érzékeltetésére itt mellékelem e kánon első szolamának olasz szövegét és annak az az alatt elhelyezett 'interlineáris' (informatív) magyar fordítását (lásd Figura 2.). Ebben a figurában a ritmikai 'szótagokat' nyolcadhangokkal, pontosab-

ban az azokra utaló „¼” számértékkel, illetőleg két ¼ értéket negyedhanggá egyesítő intervallummal jelzem. Az olasz nyelv metrikájának technikai kérdéseivel – az olasz szövegben konkaténációval („^”) létrehozott 'metrikai szótagok' képzésének aspektusaival – itt nem kívánok foglalkozni.

Körfánc

5. Additional Information
 a. Page 11

Music by
 Lyrics by
 Copyright by

Figura 1.

2.3. KERÉNYI GYÖRGY figyelemre méltó megoldása abban áll, hogy nem próbált egy mind a nyelvi tartalmi, mind a zenei formai hűségre tekintettel levő 'fordítást' létrehozni, hanem megalkotott egy 'kánon-transzpozíciót'.

$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{8}$
<i>il</i>	<i>cor</i>		<i>mi</i>	<i>bat-</i>	<i>te</i>	<i>sem-</i>	<i>pre</i>	<i>nel</i>	<i>se-</i>	
<i>A</i>	<i>szív</i>		<i>nekem</i>	<i>do-</i>	<i>bog</i>	<i>min-</i>	<i>dig</i>	<i>ben a</i>	<i>ke-</i>	
<i>no</i>	<i>se</i>	<i>pres-</i>	<i>so^o</i>	<i>lun-</i>	<i>gi</i>	<i>son</i>	<i>di</i>	<i>Fi-</i>	<i>le-</i>	
<i>bel</i>	<i>ha</i>	<i>kö-</i>	<i>zel,vagy</i>	<i>tá-</i>	<i>vol</i>	<i>vagyok</i>	<i>-tól</i>	<i>Fi-</i>	<i>le-</i>	
<i>no,</i>	<i>il</i>	<i>cor</i>	<i>mi</i>	<i>bat-</i>	<i>te'in</i>	<i>se-</i>	<i>no</i>	<i>se</i>	<i>pres-</i>	<i>+-</i>
<i>no,</i>	<i>a</i>	<i>szív</i>	<i>nekem</i>	<i>do-</i>	<i>bog</i> <i>ben</i>	<i>ke-</i>	<i>bel</i>	<i>ha</i>	<i>kö-</i>	<i>+-</i>
<i>so^o</i>	<i>lun-</i>	<i>gi</i>	<i>son</i>	<i>dí-</i>	<i>-i</i>	<i>Fi-</i>	<i>le-</i>	<i>+-</i>	<i>no.</i>	
<i>zel</i> <i>vagy</i>	<i>tá-</i>	<i>vol</i>	<i>vagyok</i>	<i>tó-</i>	<i>-ól</i>	<i>Fi-</i>	<i>le-</i>	<i>+-</i>	<i>no-</i>	

Figura 2. Az *Il Cor* első szólama és interlineáris magyar fordítása

Ami transzpozíciója jellegét illeti, a körtánc szerencsés választás volt, minthogy az gyakorlatilag a zenei kánon tánc-megfelelőjének tekinthető. A transzpozíció kivitelezése ezután már logikusan következett: (a) (kör)táncra utaló szöveget kellett alkotnia, s mivel a körtánc lényegében ugyanazon lépéssorozat ismétléséből áll, (b) olyan szöveget, amely változtatás nélkül mindhárom szólamra megismételhető. Az olasz és magyar szöveg kánonyszerű kapcsolatát a Figura 3 mutatja.

1/8	1/8	1/8	1/8	1/8	1/8	1/8	1/8	1/8	1/8	1/8	1/8
Il	cor		mi	bat-	te	sem-	pre	nel	se-		
no	se	pres-	so^o	lun-	gi	son	di	Fi-	le-		
no,	il	cor	mi	bat-	te^in	se-	no	se	pres-	++	
so^o	lun-	gi	son	di-	-i	Fi-	le-		++	no.	
	Quan-	do	mi	la-	scia,	te-	mo^e	so-	spi-		
ro,	quan-	do	ri-	tor-	na	go-	do^e	de-	li-		
ro,	quan-	do	ri-	tor	na	go-	do^e	de-	li-	++	
ro,	go-	++	do	go-	do^e	de-	li-		++	ro.	
	Ma	sia	ti-	mo-	re	o	sia	con-	ten-		
to	sem-	pre	d'a	mo-	re	mi	bal-	za^il	cor,		
	sem-	pre	d'a	mo-	re	sem-	pre	d'a	mo-	++	
re	sem-	pre	d'a	mo-	re	mi	bal-		za^il	cor.	
	Csen-	ge-	tyü	csen-	dül.	vig	ze-	ne	zen-		
dül,	le-	gény	a	lány-	nyal	kör-	tánc-	ra	len-		
dül.	Gyöngy-	ko-	szo-	rú-	ba,	pö-	rög-	ve,	sü-	rög-	
ve,	fo-	rog	va,	da-	lol-	va	szép	a	tánc.		

Figura 3. Az olasz kánon három szólama és az azoknak megfelelő magyar transzpozíció

3. Nem célom itt sem az olasz, sem a magyar 'kánon' zenei és verbális médiuma kapcsolatának elemzése, csupán egy érdekes példára szerettem volna felhívni a figyelmet. E példa bemutatásához legfeljebb annyit tennék még hozzá, hogy az effajta transzpozíció a filmszinkronizációval és a comicsfordítással rokonítható. Mindhárom esetben megváltozhatatlan adott külső feltételnek megfelelő 'szövegváltozatot' kell létrehozni: a szinkronizálásnál a megváltozhatatlan külső feltétel a beszélők szájmozgása, a comicsfordításnál a 'képekben' kifejezésre jutó mimika és gesztus, a dalszövegek transzpozíciójánál a zenei ritmus és melódia.

SONGS AND THE POSSIBILITIES OF THEIR TRANSLATION

JÁNOS S. PETŐFI

This paper presents a type of song-translation called 'transposition', which substitutes the verbal component of a canon, remaining faithful to the structure of the musical component.